

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પીર ગુલામ જુલાની

વિરુદ્ધ

પીર ગુલામ નસીર અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૧૦૭૭૦-૧૦૭૭૨/૨૦૧૩)

૨૪ જુલાઈ, ૨૦૧૯

[અશોક ભૂષણ અને નવીન સિંઘા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

મુસ્લિમ કાયદો: ઝાબ્તા (બંધારણ) ના નિયમો – તેનું અર્થઘટન – સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીની નિમણૂક – ચોથા સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીએ તેમના દોહિત્ર (પુત્રીના પુત્ર)–સામાવાળા નં. ૧ ને સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે નિયુક્ત કર્યા – તેને પડકારવામાં આવ્યો – ઠેરવ્યું: ઝાબ્તાના નિયમ ૧ ને સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીના પદ માટે કોઈ વંશપરંપરાગત ઉત્તરાધિકાર નક્કી કરતા નિયમ તરીકે વાંચી શકાય નહીં કે સીધા વંશજોના ઉત્તરાધિકાર તરીકે પણ વાંચી શકાય નહીં – સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીનો ઉત્તરાધિકાર એ સજ્જાદા

નશીન અને મુતવધ્વી દ્વારા કરવામાં આવતી પસંદગી છે – દરગાહનો ઝાબ્તા આધ્યાત્મિક સંપ્રદાય “સિલસિલા” નો સંદર્ભ આપે છે અને કુટુંબ (ખાનદાન) શબ્દનો ઉપયોગ મર્યાદિત અર્થમાં કરવામાં આવ્યો નથી – સામાવાળા કે જેઓ ચોથા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધ્વીના દોહિત્ર (પુત્રીના પુત્ર) હતા અને જેમણે દરગાહના સ્થાપકના સગા ભાઈ પાસેથી પણ પોતાના વંશનો પત્તો મેળવ્યો હતો, તેમને ‘ખાનદાન’ ના ન હોય તેવી વ્યક્તિ કહી શકાય નહીં – વધુમાં, સજ્જાદા નશીન કે જેમને તેમના ઉત્તરાધિકારી પસંદ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, તેમની પસંદગી અને નિમણૂકને મહત્વ આપવું જોઈએ – સગીર વયની વ્યક્તિ પણ સજ્જાદા નશીન અને મુતવધ્વી તરીકે પસંદ થઈ શકે છે – નિયમ ૨ માં વપરાયેલ શબ્દ ‘સગીર સિન્ન’ નો અર્થ ‘સગીર પુત્ર’ થતો નથી પરંતુ “સગીર વય” થાય છે – આમ, નીચેની અદાલતોએ ઝાબ્તાનું અર્થઘટન કરવામાં અને સામાવાળા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધ્વી તરીકે નિમાવા માટે પાત્ર હતા તેવું ઠેરવવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.

અપીલો રદ કરતા, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧ સજ્જાદા નશીન અને મુતવધ્વીનો ઉત્તરાધિકાર એ વંશપરંપરાગત ઉત્તરાધિકાર નથી પરંતુ સજ્જાદા નશીન અને મુતવધ્વી દ્વારા કરવામાં આવતી પસંદગી છે. દરગાહનો ઝાબ્તા આધ્યાત્મિક સંપ્રદાય “સિલસિલા” નો સંદર્ભ આપે છે અને કુટુંબ (ખાનદાન) શબ્દનો ઉપયોગ મર્યાદિત અર્થમાં કરવામાં આવ્યો નથી. ઝાબ્તાના નિયમ ૧ ને સજ્જાદા નશીન અને મુતવધ્વીના પદ માટે

કોઈ વંશપરંપરાગત ઉત્તરાધિકાર નક્કી કરતા નિયમ તરીકે વાંચી શકાય નહીં કે નિયમ ૧ ને સીધા વંશજોના ઉત્તરાધિકાર તરીકે પણ વાંચી શકાય નહીં. સામાવાળા કે જેઓ જથા સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીના દોહિત્ર (પુત્રીના પુત્ર) હતા અને જેમણે દરગાહના સ્થાપકના સગા ભાઈ શહાબુદ્દીન પાસેથી પણ પોતાના વંશનો પત્તો મેળવ્યો હતો, તેમને ‘ખાનદાન’ ના ન હોય તેવી વ્યક્તિ કહી શકાય નહીં. નીચેની ત્રણેય અદાલતોએ તેમને સંપૂર્ણપણે પાત્ર ગણાવ્યા તે યોગ્ય છે. વધુમાં, સજ્જાદા નશીન કે જેમને તેમના ઉત્તરાધિકારી પસંદ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, તેમની પસંદગી અને નિમણૂકને પણ મહત્વ આપવું જોઈએ. પક્ષકારો વચ્ચે એવો કોઈ વિવાદ નથી કે સગીર વયની વ્યક્તિ પણ સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે પસંદ થઈ શકે છે. [પેરા ૧૧-૧૩]

૧.૨ નિયમ ૨ માં ‘સગીર સિન્ન’ શબ્દનો ઉપયોગ એટલે ‘સગીર પુત્ર’ તે સ્વીકારી શકાય નહીં. પ્રથમ તો, નીચેની અદાલતોમાં અપીલકર્તાએ ક્યારેય એવો મુદ્દો કે દલીલ ઉઠાવી ન હતી કે નિયમ ૨ માં વપરાયેલ શબ્દ ‘સગીર સિન્ન’ નો અર્થ ‘સગીર પુત્ર’ થાય છે. જ્યારે આવો કોઈ મુદ્દો કે રજૂઆત કરવામાં આવી ન હતી, ત્યારે અપીલકર્તાને આ કોર્ટ સમક્ષ પ્રથમ વખત આ રજૂઆત કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. બીજું, હિન્દી અનુવાદ જોવામાં આવે જે ઝાબ્તાના ઉર્દૂ શબ્દોનો વાસ્તવિક અનુવાદ છે. સામાવાળાએ સોગંદનામામાં હિન્દી અનુવાદ રેકૉર્ડ પર રજૂ કર્યો છે જે વાસ્તવિક ઉર્દૂ શબ્દોનો દેવનાગરી અનુવાદ છે. વપરાયેલો શબ્દ “સગીર સિન્ન” છે. “સગીર સિન્ન” શબ્દ બે શબ્દો ‘સગીર સિન્ન’ નું સંયોજન છે. ‘સિન્ન’ શબ્દ ફારસી શબ્દ છે. અંગ્રેજી ફારસી ડિક્શનરીમાં વય

(**age**) શબ્દ માટે ‘સિન્ન’ દર્શાવવામાં આવ્યો છે. અન્ય ફારસી-અંગ્રેજી ડિક્શનરીમાં ફારસી શબ્દ ‘સિન્ન’ ના અર્થો પૈકી એક અર્થ વર્ષ, વય, જીવનનો સમયગાળો છે. ‘સિન્ન’ શબ્દનો ઉપયોગ કરીને અન્ય વિવિધ શબ્દોના જુદા જુદા સંયોજનો પણ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા છે જેમ કે ‘સિન્ની બલૂગ, સિન્ની તમીઝ, સિન્ની શૈખૂખિયત’. ‘સગીર સિન્ન’ શબ્દ પણ “સગીર વય” નો અર્થ આપે છે. કોઈપણ રીતે “સગીર સિન્ન” શબ્દને સગીર પુત્ર તરીકે વાંચી શકાય નહીં. [પેરા ૧૪-૧૭]

૧.૩ ત્રણેય અદાલતોએ ઝાબ્તાનું અર્થઘટન કરવામાં અને સામાવાળા સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે નિમાવા માટે પાત્ર હતા તેવા તારણ પર પહોંચવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી. [પેરા ૧૮]

એ. એન. પુલાસ્ટન દ્વારા અંગ્રેજી ફારસી ડિક્શનરી; એસ. સ્ટેઈનગાસ દ્વારા ફારસી-અંગ્રેજી ડિક્શનરી – નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ટિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૧૦૭૭૦-

૧૦૭૭૨/૨૦૧૩

એસ.બી.સી.એસ.એ. નં. ૫૦૪, ૫૦૬ અને ૫૦૭/૨૦૦૪ માં રાજસ્થાન હાઈકોર્ટ, જયપુર બેન્ચના તારીખ ૦૫.૦૭.૨૦૧૨ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

અપીલકર્તા તરફથી: વી. કે. શુક્લા, પ્રમોદ સ્વરૂપ, પરિષ્ઠ અધિવક્તાઓ, કુ. પરીણા સ્વરૂપ, ઇકતેદાર નિઝામી, પ્રવીણ સ્વરૂપ, અધિવક્તાઓ.

સામાવાળાઓ તરફથી: આલોક શુક્લા, નિહાલ અહમદ, દિલાવર હુસૈન ઉસ્તા, આફતાબ અલી ખાન, એમ. ઝેડ. ચૌધરી, સફીર ફાફી, સૈયદ ઇમ્તિયાઝ અલી, રાહત અલી ચૌધરી, કુ. અર્યના પાઠક દવે, શ્રીમતી નિરંજના સિંહ, અધિવક્તાઓ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અશોક ભૂષણ દ્વારા આપવામાં આવેલ:

૧. અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ત્રણ બીજી અપીલોને ફર્સ્ટ એપેલેટ કોર્ટ તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમની પુષ્ટિ કરીને રદ કરતો રાજસ્થાન હાઇકોર્ટ, જયપુર બેન્ચનો તારીખ ૦૫.૦૭.૨૦૧૨ નો ચુકાદો સામે આ અપીલો દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨. પક્ષકારો વચ્ચેના દીવાની દાવા અને આ અપીલો તરફ દોરી જતા કેસની ટૂંકી હકીકતો નોંધવી જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ છે:

૨.૧ વર્ષ ૧૮૩૮ માં ખ્વાજા હાજી મુહમ્મદ નઝમુદ્દીન સાહેબે ફતેહપુર, જિલ્લો સીકર, રાજસ્થાનમાં દરગાહની સ્થાપના કરી હતી. તેમના જીવનકાળ દરમિયાન, તેમણે તેમના પુત્ર મૌલાના નસીરુદ્દીન સાહેબને દરગાહના સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીના પદ માટે તેમના ઉત્તરાધિકારી તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા. મૌલાના નસીરુદ્દીન સાહેબે તેમના જીવનકાળ દરમિયાન ગુલામ નઝમુદ્દીન સાહેબ, જેમની ઉંમર તે સમયે ૩ વર્ષની હતી, તેમને પોતાના પછી સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા. ગુલામ નઝમુદ્દીન સાહેબે પુખ્ત વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી ગુલામ સરવર સાહેબને દરગાહના સજ્જાદા નશીન અને

મુતવધીની ગાદી માટે પોતાના ઉત્તરાધિકારી તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા. ગુલામ સરવર સાહેબ દરગાહના ત્રીજા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી બન્યા હતા. ગુલામ સરવર સાહેબે સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે કાર્ય કરતી વખતે સજ્જાદા નશીન અને મુતવધીની નિમણૂકના નિયમો, દરગાહના વહીવટ માટે અને દરગાહ માટેના અન્ય નિયમો અને સિદ્ધાંતો ઘડીને વર્ષ ૧૯૩૨ માં દરગાહનું એક બંધારણ (ઝાબ્તા) બનાવ્યું હતું. મૂળ ઝાબ્તા ઉર્દૂમાં હતો જે દાવામાં અંગ્રેજી અને હિન્દી અનુવાદિત નકલ સાથે આંક ૨ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. ત્રીજા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી ગુલામ સરવર સાહેબે તેમના જીવનકાળ દરમિયાન તારીખ ૦૨.૧૨.૧૯૫૧ ના વસિયતનામા દ્વારા ગુરુલ હસનને જથ્થા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા.

૨.૨ જથ્થા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી ગુરુલ હસને રાજસ્થાનના મુસ્લિમ વક્ફ બોર્ડમાં દરગાહની નોંધણી કરાવી હતી, દસ્તાવેજની નોંધણી વખતે ઝાબ્તાની નકલ પણ રજૂ કરવામાં આવી હતી. વક્ફ બોર્ડમાં નોંધણી માટે રજૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં જથ્થા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી, અરજદાર અને ખાનદાનના અન્ય સભ્યો દ્વારા ઝાબ્તાનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો. ચોથા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી ગુરુલ હસને તારીખ ૧૨.૦૯.૧૯૭૯ ના રોજ વસિયતનામું કરીને જાહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું જેમાં તેમના દોહિત્ર (પુત્રીના પુત્ર) – ગુલામ નસીર, જે આ અપીલોમાં સામાવાળા નં. ૧ છે, તેમને સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા. આ વસિયતનામું તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૭૯ ના રોજ સબ-રજિસ્ટ્રાર, અજમેર ખાતે પણ નોંધણી કરાવવામાં

આવ્યું હતું. તારીખ ૦૩.૦૮.૧૯૮૨ ના રોજ જથા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધીનું અવસાન થયું. તેમના મૃત્યુ પહેલાં, તેમણે સામાવાળા નં. ૧ ની તરફેણમાં જાહેરનામું પણ બહાર પાડ્યું હતું અને નિમણૂકની પુષ્ટિ કરી હતી.

૨.૩ જથા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધીના અવસાન પછી જ્યારે અપીલકર્તા અને અન્ય કેટલીક વ્યક્તિઓ દ્વારા દરગાહના વહીવટમાં ખલેલ પહોંચાડવામાં આવી, ત્યારે સામાવાળા દ્વારા તેમના વાલી અને પિતા મૌઝમ અલી મારફતે દાવો નં. ૯૬/૧૯૮૨ (પીર ગુલામ નસીર વિરુદ્ધ શ્રી અબરાર અહમદ અને અન્ય ૧૦) દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. આ દાવો કાયમી મનાઈદુકમ માટે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. દાવામાં વચગાળાનો મનાઈદુકમ આપવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ વચગાળાનો મનાઈદુકમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, આખરે હાઈકોર્ટ દ્વારા તારીખ ૨૮.૧૦.૧૯૮૮ ના રોજ સિવિલ રિવિઝન પિટિશન નં. ૬૫૭/૧૯૮૬ માં પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટના આ ચુકાદા સામે એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૧૪૦૩૦/૧૯૮૯ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે રદ કરવામાં આવી હતી. રિવ્યુ પિટિશન પણ રદ કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા દ્વારા સામાવાળા સામે કાયમી મનાઈદુકમની અરજ કરતો અન્ય દાવો નં. ૧૨/૧૯૮૯ (પીર ગુલામ જુલાની વિરુદ્ધ ગુલામ નસીર અને અન્ય ૦૫) દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨.૪ સામાવાળા દ્વારા અન્ય દાવો નં. ૫૯/૧૯૮૬ (ગુલામ નસીર વિરુદ્ધ ગુલામ જુલાની અને અન્ય ૨૩) દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ દાવો નં. ૯૬/૧૯૮૨ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજની કોર્ટમાં દાવો નં. ૧૩/૧૯૮૯ તરીકે નોંધાયો હતો.

૨.૫ ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૧૭.૦૪.૨૦૦૩ ના સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા ત્રણેય દાવાઓનો નિકાલ કર્યો હતો. સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ દાવો નં. ૯૬/૧૯૮૨ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને દાવાના પ્રતિવાદીઓને કાયમી મનાઈદુકમ દ્વારા રોકવામાં આવ્યા હતા. અપીલકર્તા દ્વારા સામાવાળા સામે કાયમી મનાઈદુકમ માટે દાખલ કરવામાં આવેલ દાવો નં. ૯૬/૧૯૮૫ રદ કરવામાં આવ્યો હતો જ્યારે સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ દાવો નં. ૫૯/૧૯૮૬ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે જથ્થા સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી દ્વારા તારીખ ૧૨.૦૯.૧૯૭૯ ના જાહેરનામા અને વસિયતનામા દ્વારા સામાવાળાની કરાયેલી નિમણૂકને માન્ય રાખી હતી, અને જાહેરનામું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સાબિત થયેલ ઠેરવવામાં આવ્યું હતું. ટ્રાયલ કોર્ટે એવું પણ ઠેરવ્યું હતું કે સામાવાળા નં. ૧ સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે નિમાવા માટે સંપૂર્ણપણે પાત્ર હતા.

૨.૬ ટ્રાયલ કોર્ટના તારીખ ૧૭.૦૪.૨૦૦૩ ના ચુકાદાથી નારાજ થઈને, અપીલકર્તાએ સીપીસીની કલમ ૯૬ હેઠળ ત્રણ અપીલો દાખલ કરી હતી, જે અપીલો સાંભળવામાં આવી હતી અને ફર્સ્ટ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા તેના તારીખ

૦૪.૦૯.૨૦૦૪ ના ચુકાદાથી રદ કરવામાં આવી હતી. ફર્સ્ટ એપેલેટ કોર્ટના તારીખ ૦૪.૦૯.૨૦૦૪ ના ચુકાદાથી વ્યથિત થઈને અપીલકર્તા દ્વારા ત્રણ બીજી અપીલો દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે વાદગ્રસ્ત તારીખ ૦૫.૦૭.૨૦૧૨ ના ચુકાદાથી હાઈકોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવી હતી. ત્રણ બીજી અપીલો રદ કરતા હાઈકોર્ટના ચુકાદાથી નારાજ થઈને અપીલકર્તા આ અપીલોમાં ઉપસ્થિત થયા છે.

૩. અમે અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન પરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી વી. કે. શુક્લાને સાંભળ્યા છે. સામાવાળા તરફથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રીમતી ઐશ્વર્યા ભાટી ઉપસ્થિત રહ્યા છે.

૪. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ રજૂઆત કરે છે કે દરગાહની બાબતોનું સંચાલન બંધારણ (ઝાબ્તા) દ્વારા થવું જોઈએ, જેનો અંગ્રેજી અનુવાદ આ અપીલોમાં એનેક્સર-પી૧ તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે ઝાબ્તાના નિયમ ૧ અને ૨ મુજબ, સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી કુટુંબમાંથી હોવા જોઈએ. સામાવાળા નં. ૧ વક્ફના સ્થાપકના કુટુંબના નથી અને તેઓ જ્યાં સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી ગુરુલ હસનના દોહિત્ર (પુત્રીના પુત્ર) હોવાથી, તેમને કુટુંબના ગણી શકાય નહીં અને તેમની નિમણૂક થઈ શકતી ન હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલકર્તા જ્યાં સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી ગુરુલ હસન સાહેબના ભાઈ હોવાથી, તેઓ સ્થાપકના કુટુંબમાંથી છે અને મુરીદો દ્વારા સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા. તેઓ

રજૂઆત કરે છે કે નિયમ ૨ માં “સગીર સિન્ન” શબ્દોનો ઉપયોગ, જેનો અર્થ સગીર પુત્ર થાય છે, તે અપીલકર્તાની રજૂઆતને સંપૂર્ણ સમર્થન આપે છે કે કુટુંબમાં માત્ર પુરૂષ વંશજ જ છે કે જેમને સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે નિયુક્ત કરી શકાય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સામાવાળા નં. ૧ સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે નિમણૂક માટે પાત્ર ન હોવાથી, નીચેની તમામ અદાલતોએ અપીલકર્તાને સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે નિયુક્ત ન કરીને અને સામાવાળા નં. ૧ સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે નિમણૂક માટે પાત્ર હતા તેવું ઠેરવીને ભૂલ કરી છે.

૫. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતોનું ખંડન કરતા સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ રજૂઆત કરે છે કે ત્રણેય અદાલતોએ ઝાબ્તાનું યોગ્ય અર્થઘટન કર્યું છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલકર્તા ઝાબ્તામાં વપરાયેલા શબ્દ ‘ખાનદાન’ નું ખોટું અર્થઘટન કરી રહ્યા છે. ‘ખાનદાન’ શબ્દ એક વ્યાપક શબ્દ છે, જેમાં ‘ખાનદાન’ માં સામાવાળા નં. ૧ નો સ્પષ્ટપણે સમાવેશ થાય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઝાબ્તામાં વપરાયેલ શબ્દ ‘ખાનદાન’ આધ્યાત્મિક સંપ્રદાય ‘સિલસિલા’ નો સંદર્ભ આપે છે અને આધ્યાત્મિક સંપ્રદાયમાં સમાવિષ્ટ તમામ લોકો સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે નિમણૂક માટે પાત્ર છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સામાવાળા દોહિત્ર (પુત્રીના પુત્ર) હોવાના કારણે તેમજ સામાવાળા નં. ૧ ના પ્રપિતામહ (પરદાદા) શહાબુદ્દીન સાહેબના વંશજ હોવાથી, જેઓ દરગાહના સ્થાપક ખ્વાજા હાજી નઝમુદ્દીનના સગા ભાઈ હતા, તેમનો ‘ખાનદાન’ માં સમાવેશ થાય છે.

અપીલકર્તા દ્વારા આપવામાં આવતો ‘ખાનદાન’ નો સંકુચિત અર્થ ખોટો છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઝાબ્તાના નિયમ ૨ માં આવતા શબ્દ ‘સગીર સિન્ન’ નું અર્થઘટન પણ ખોટું છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઝાબ્તામાં આવતા ‘સગીર સિન્ન’ શબ્દનો અંગ્રેજીમાં ખોટો અનુવાદ minor son (સગીર પુત્ર) તરીકે કરવામાં આવ્યો છે. ‘સિન્ન’ શબ્દ ફારસી શબ્દ છે જેનો અર્થ ‘વય, વર્ષ’ થાય છે અને તેનો અર્થ પુત્ર થતો નથી જેવું અપીલકર્તા અર્થઘટન કરવા માંગે છે. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે નિયમ ૨ નો અર્થ એવો હતો કે સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તેમના આંતરિક આધ્યાત્મિક પ્રકાશના આધારે સગીર વયની કોઈપણ વ્યક્તિને તેમના ઉત્તરાધિકારી તરીકે જાહેર કરી શકે છે. ‘સગીર સિન્ન’ શબ્દનો અર્થ ક્યારેય સગીર પુત્ર ન હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે નીચેની તમામ અદાલતોએ ઝાબ્તાનું યોગ્ય અર્થઘટન કર્યું છે અને અપીલકર્તાની રજૂઆતમાં કોઈ વજૂદ નથી.

૬. અમે પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડનું અવલોકન કર્યું છે.

૭. નીચેની અદાલતો દ્વારા ઝાબ્તાનું કરવામાં આવેલું કથિત ખોટું અર્થઘટન એ જ એકમાત્ર દલીલ છે જે અપીલકર્તા દ્વારા અમારી સમક્ષ વિચારણા માટે ઉઠાવવામાં આવી છે. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ ઝાબ્તાના નિયમોનું અર્થઘટન કરતા દલીલ કરે છે કે સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે નિયુક્ત થનારી વ્યક્તિ સ્થાપકના કુટુંબમાંથી હોવી જોઈએ અને વધુમાં તેણે સ્થાપકના

સીધા વંશજ હોવું જોઈએ. સામાવાળાની અપાત્રતા એવા કારણસર દર્શાવવામાં આવી છે કે તેઓ જથા સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીના દોહિત્ર (પુત્રીના પુત્ર) હતા, જેમણે તેમને નિયુક્ત કર્યા હતા અને તેઓ સીધા વંશજ તરીકે પુત્ર નથી. એવી રજૂઆત છે કે તેઓ સ્થાપકના ‘ખાનદાન’ ના નથી. ટ્રાયલ કોર્ટે દાવાઓમાં કેટલાક મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા જેનો તેના દ્વારા નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો. મુદ્દા નં. ૭ જે અમારી સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલી રજૂઆત સાથે સંબંધિત છે તે નીચે મુજબ છે:

“૭) શું ગુરુલ હસનને કુટુંબ માટે અજાણી એવી વ્યક્તિને તેમના ઉત્તરાધિકારી તરીકે નિયુક્ત કરવાની કોઈ સત્તા નહોતી ?”

૮. દરગાહના સ્થાપકની વંશાવળી રેકૉર્ડ પર હતી. ગુલામ નસીરના પિતા મૌઝમ અલીએ દરગાહના સ્થાપક ખ્વાજા હાજી નઝમુદ્દીનના સગા ભાઈ શહાબુદ્દીન પાસેથી પોતાના વંશનો પત્તો મેળવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે મુદ્દા નં. ૭ ની વિચારણા કરતી વખતે, મૌખિક પુરાવા સહિતના રેકૉર્ડ પરના પુરાવા ધ્યાનમાં લીધા પછી પેરા નં. ૮૯, ૯૩ અને ૯૮ માં નીચે મુજબના તારણો આપ્યા હતા:

“૮૯.....ઝાબ્તામાં એવો ઉલ્લેખ નથી કે સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીના પદ માટેનો ઉત્તરાધિકાર હાજી નઝમુદ્દીન સાહેબ અથવા મૌલાના નસીરુદ્દીન સાહેબના વંશજોમાંથી જ હોવો જોઈએ બલ્કે ઝાબ્તામાં એવો ઉલ્લેખ છે કે આ “ખાનદાન” ની પ્રશિક્ષિત વ્યક્તિ આ પદ

પર નિયુક્ત થવી જોઈએ. વધુમાં, ઝાબ્તામાં “મુન્તખિબ”, “બૈઅત” અને “ખિલાફત” શબ્દોનો સંદર્ભ એ સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરે છે કે “ખાનદાન” શબ્દ સખત રીતે ફક્ત કુટુંબનો જ સંદર્ભ આપતો નથી, જેમ કે તે લોહીના સંબંધો માટે વપરાય છે. પરંતુ “ખાનદાન” નો અર્થ “સંપ્રદાય” થાય છે. “મુન્તખિબ”, “બૈઅત” અને “ખિલાફત” શબ્દોના અર્થઘટન પરથી બીજું કોઈ તારણ નીકળી શકે નહીં. ગુલામ જુલાની ડીડબલ્યુ. દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યા મુજબ “ખાનદાન” શબ્દનું પારિવારિક ઉત્તરાધિકાર તરીકેનું અર્થઘટન હું સ્વીકારી શકતો નથી. જો ઝાબ્તા બનાવનારનો ઈરાદો આ પદ માટેના ઉત્તરાધિકારને વંશપરંપરાગત બનાવવાનો હોત, તો તેમને આ સંદર્ભે સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરતા કોઈએ રોક્યા નહોતા.

૯૩. ઝાબ્તામાં “સુલેમાની સંપ્રદાય” અને “સિલસિલા” શબ્દોનો ઉપયોગ દર્શાવે છે કે તેના બનાવનારનો આ પદના ઉત્તરાધિકારને વંશપરંપરાગત બનાવવાનો ક્યારેય કોઈ ઈરાદો ન હતો. જો કે, તેનો અર્થ એ નથી કે હાજી નઝમુદ્દીન અથવા મૌલાના નસીરુદ્દીનના વંશજોને સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે પસંદ થવા માટે સંપૂર્ણપણે બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે. તેમના વંશજ પણ આ પદ માટે નિયુક્ત થઈ શકે છે. ટૂંકમાં, સૂચિત સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી કોઈ અજાણી વ્યક્તિ પણ હોઈ શકે છે અથવા પ્રશ્નવાળા વક્ફના સ્થાપકના વંશજ પણ હોઈ શકે છે. શરત એ છે કે તેણે ઝાબ્તામાં ચર્ચા કરેલ નિયમોમાં દર્શાવેલા ધોરણોને અનુરૂપ હોવું જોઈએ અને પદ છોડતા સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીએ

હાથ પર બૈઅત કરીને તેના પર ખિલાફત પ્રદાન કરવી જોઈએ અને પોતાના મૃત્યુ પછી તેને પોતાના ઉત્તરાધિકારી તરીકે નિયુક્ત/જાહેર કરવો જોઈએ કારણ કે તે આધ્યાત્મિક પરંપરાને ચાલુ રાખવા માટે ધારવામાં આવે છે, જે સામાન્ય રીતે “સિલસિલા” તરીકે ઓળખાય છે.

૯૮. હવે આપણે બીજી ધારણા પર આગળ વધીએ કે માત્ર ખ્વાજા નઝમુદ્દીન અથવા મૌલાના નસીરુદ્દીનના વંશજ જ આ પદ પર નિયુક્ત થઈ શકે છે અને આમાં બહારની વ્યક્તિની કોઈ ભૂમિકા નથી. ગુલામ નસીર પીડબલ્યુર એ જણાવ્યું છે કે તેમના પિતા શહાબુદ્દીનના વંશજ છે, જેઓ ખ્વાજા નઝમુદ્દીનના સગા ભાઈ હતા, મૌઝમ અલી પીડબલ્યુર એ પણ તેમની જુબાનીની પુષ્ટિ કરી છે. આ સંદર્ભમાં બે શજરા (વંશાવળી વૃક્ષ) આંક ૧૦૧ અને ૧૦૨ રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યા છે. આ સંદર્ભમાં ગુલામ જુલાની ડીડબલ્યુર એ જણાવ્યું છે કે: “અહમદ બક્ષ સાહેબના પૌત્ર હોવાના નાતે વાદી તેમના પુત્ર નઝમુદ્દીન સાહેબ અને તેમના પૌત્ર મૌલાના નસીરુદ્દીન સાહેબના પણ પૌત્ર થાય છે”

ગુલામ જુલાની ડીડબલ્યુર એ એવું પણ જણાવ્યું છે કે એક દાદાના વંશજોના મિલકતના અધિકારો અલગ અલગ હોય છે પરંતુ વંશજો એક “ખાનદાન” બનાવે છે. પ્રતિવાદીના મુખમાંથી નીકળેલી ઉપરોક્ત કબૂલાત સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે વાદી પણ નઝમુદ્દીન સાહેબ અને મૌલાના નસીરુદ્દીન સાહેબના “ખાનદાન” ના છે.”

૯. અમે ઝાબ્તાના નિયમ ૧ અને ૨ નો સંબંધિત ભાગ ઉઢ્ઢત કરી શકીએ છીએ જેના પર અપીલકર્તાના વિઢ્ઢાન વકીલ ઢ્ઢારા ખૂબ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. નિયમ ૧ નો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:

“આ ઉચ્ચ દરજ્ઞાના મુકામ (દરગાહ) ના સજ્જાદા નશીન અને મુતવઢ્ઢી આ કુટુંબની પરંપરામાંથી પ્રશિક્ષિત વ્યક્તિ હોવા જોઈએ અને આ જ આઢ્ઢ્યાત્મિક સંપ્રદાય (સિલસિલા) માં ઔપચારિક રીતે બૈઅત (મુરીદ) થયેલા હોવા જોઈએ અને સુલેમાની નઝમી કુટુંબ ઢ્ઢારા પ્રચારિત રહસ્યમય માર્ગથી સારી રીતે વાકેફ અને તેનું પાલન કરનારા તથા જ્ઞાન અને પવિત્રતાથી પ્રબુઢ્ઢ હોવા જોઈએ જેથી તેઓ તે મુજબ સત્યની શોધ કરવા ઈચ્છુકોને શિક્ષિત કરી શકે અને પોતાને ગરીબો અને નિર્દોષોના ટ્રસ્ટી માને. કોઈપણ બેદરકારીના કિસ્સામાં તેઓ ઈશ્વરને ઉત્તરદાયી રહેશે.”

૧૦. નિયમ ૨ નો સંબંધિત ભાગ જેના પર અપીલકર્તાના વિઢ્ઢાન વકીલે ભાર મૂક્યો છે તે નીચે મુજબ છે:

“જો સજ્જાદા નશીન તેમના આંતરિક આઢ્ઢ્યાત્મિક પ્રકાશને પ્રગટ કરીને કોઈપણ સગીર પુત્રને પોતાના ઉત્તરાધિકારી તરીકે જાહેર કરે, તો તે સ્થિતિમાં પુખ્ત વય અને જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા સુઢ્ઢી,”

૧૧. ઝાબ્તાના નિયમ ૧ ને અપીલકર્તાના વકીલ ઢ્ઢારા સૂચવવામાં આવેલી રીતે વાંચી શકાય નહીં. જો ઝાબ્તાનો ઇરાદો સીઢ્ઢા વંશજો ઢ્ઢારા ઉત્તરાધિકારની પરંપરા સ્થાપિત કરવાનો હોત, તો તે સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ

કરવામાં આવી હોત. સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીનો ઉત્તરાધિકાર એ વંશપરંપરાગત ઉત્તરાધિકાર નથી પરંતુ તે સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી દ્વારા કરવામાં આવતી પસંદગી છે. નિયમ ૧ નો નીચેનો ભાગ તે સ્પષ્ટ કરે છે:

“સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી માટે ઉપરોક્ત પંક્તિઓમાં નિર્ધારિત શરતોને ધ્યાનમાં રાખીને તેમના જીવનકાળ દરમિયાન પોતાના ઉત્તરાધિકારીની પસંદગી કરવી ફરજિયાત રહેશે જેથી તે પછી કોઈ જૂથબંધી કે વિવાદ ઊભો ન થાય. જો સાહિબ-એ-સજ્જાદા આવી પસંદગી કરતા પહેલાં અવસાન પામે, તો આ આદરણીય કુટુંબના મુખ્ય સભ્યો અને સહુણી મુરીદોની એ ફરજ રહેશે કે તેઓ ઉપરોક્ત ઉચ્ચ ગુણો ધરાવતી વ્યક્તિની પસંદગી કરે અને તે દ્વારા તેમને દરગાહની તમામ બાબતો સોંપે, અને આવા સજ્જાદા નશીનના અધિકારો તેમના પુરોગામી-સજ્જાદા નશીન જેવા જ રહેશે અને જો આવા કેટલાક લાયક વ્યક્તિઓ હોય તો શરૂઆતથી જ આ દરગાહમાં પ્રચલિત રિવાજો અને પરંપરાઓ અનુસાર નિર્ણય લેવામાં આવશે.”

૧૨. દરગાહનો ઝાબ્તા આધ્યાત્મિક સંપ્રદાય “સિલસિલા” નો સંદર્ભ આપે છે અને કુટુંબ (ખાનદાન) શબ્દનો ઉપયોગ અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ તેવા મર્યાદિત અર્થમાં કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૩. ઝાબ્તાના નિયમ ૧ ને સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીના પદ માટે કોઈ વંશપરંપરાગત ઉત્તરાધિકાર નક્કી કરતા નિયમ તરીકે વાંચી શકાય નહીં કે નિયમ

૧ ને જેવી દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ સીધા વંશજોના ઉત્તરાધિકાર તરીકે પણ વાંચી શકાય નહીં. સામાવાળા કે જેઓ જથા સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષીના દોહિત્ર (પુત્રીના પુત્ર) હતા અને જેમણે દરગાહના સ્થાપકના સગા ભાઈ શહાબુદ્દીન પાસેથી પણ પોતાના વંશનો પત્તો મેળવ્યો હતો, તેમને ‘ખાનદાન’ ના ન હોય તેવી વ્યક્તિ કહી શકાય નહીં. નીચેની ત્રણેય અદાલતોએ તેમને સંપૂર્ણપણે પાત્ર ગણાવ્યા તે યોગ્ય છે. વધુમાં, સજ્જાદા નશીન કે જેમને તેમના ઉત્તરાધિકારી પસંદ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, તેમની પસંદગી અને નિમણૂકને પણ મહત્વ આપવું જોઈએ. પક્ષકારો વચ્ચે એવો કોઈ વિવાદ નથી કે સગીર વચની વ્યક્તિ પણ સજ્જાદા નશીન અને મુતવક્ષી તરીકે પસંદ થઈ શકે છે.

૧૪. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની બીજી રજૂઆત તરફ આવતા કે નિયમ ૨ માં ‘સગીર સિન્ન’ શબ્દનો ઉપયોગ એટલે ‘સગીર પુત્ર’. બે કારણો છે જેના કારણે આ રજૂઆત સ્વીકારી શકાય નહીં. પ્રથમ તો, નીચેની અદાલતોમાં અપીલકર્તાએ ક્યારેય એવો મુદ્દો કે દલીલ ઉઠાવી ન હતી કે નિયમ ૨ માં વપરાયેલ ‘સગીર સિન્ન’ શબ્દનો અર્થ ‘સગીર પુત્ર’ થાય છે. જ્યારે આવો કોઈ મુદ્દો કે રજૂઆત કરવામાં આવી ન હતી, ત્યારે અપીલકર્તાને આ કોર્ટ સમક્ષ પ્રથમ વખત આ રજૂઆત કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

૧૫. બીજું, અમારી પોતાની ખાતરી કરવા માટે, અમે હિન્દી અનુવાદ પણ જોયો છે, જે ઝાબ્તાના ઉર્દૂ શબ્દોનો વાસ્તવિક અનુવાદ છે. સામાવાળાએ

સોગંદનામામાં હિન્દી અનુવાદ રેકૉર્ડ પર રજૂ કર્યો છે જે વાસ્તવિક ઉર્દૂ શબ્દોનો દેવનાગરી અનુવાદ છે. વપરાયેલો શબ્દ “સગીર સિન્ન” છે. “સગીર સિન્ન” શબ્દ બે શબ્દો ‘સગીર સિન્ન’ નું સંયોજન છે. ‘સિન્ન’ શબ્દ ફારસી શબ્દ છે. એ. એન. પુલાસ્ટન દ્વારા રચિત અંગ્રેજી ફારસી ડિક્શનરીમાં વય (age) શબ્દ માટે ‘સિન્ન’ દર્શાવવામાં આવ્યો છે. ડિક્શનરીમાં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

૧૬. એસ. સ્ટેઈનગાસ દ્વારા રચિત અન્ય ફારસી-અંગ્રેજી ડિક્શનરીમાં ફારસી શબ્દ ‘સિન્ન’ ના અર્થો પૈકી એક અર્થ વર્ષ, વય, જીવનનો સમયગાળો છે. ‘સિન્ન’ શબ્દનો ઉપયોગ કરીને અન્ય વિવિધ શબ્દોના જુદા જુદા સંયોજનો પણ નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા છે જેમ કે ‘સિન્ની બલૂગ, સિન્ની તમીઝ, સિન્ની શૈખૂખિયત’:

“...સિન્ન, દાંત; પેનની અણી; ખાંચો; શિંગડું; વર્ષ, વય, જીવનનો સમયગાળો; જંગલી આખલો; લોભી આહાર; મદીના નજીકના પર્વતનું નામ; એક સ્થળનું નામ પણ; સિન્ની બલૂગ (બલૂગત, તકલીફ), તરુણાવસ્થાની ઉંમર, પુખ્ત વય;— સિન્ની તમીઝ (તમીઝ, શુઊર), સમજશક્તિની ઉંમર;— સિન્ની શબાબ, યુવાની;—સિન્ની શૈખૂખિયત, પરિપક્વ વય; વૃદ્ધાવસ્થા;—સિન્ન વ સાલ, વય, (ઘણા) વર્ષો.”

૧૭. ‘સગીર સિન્ન’ શબ્દ પણ “સગીર વય” નો અર્થ આપે છે. અપીલકર્તા દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ કોઈપણ રીતે “સગીર સિન્ન” શબ્દને સગીર પુત્ર તરીકે વાંચી શકાય નહીં.

૧૮. ત્રણેય અદાલતોએ ઝાબ્તાનું અર્થઘટન કરવામાં અને સામાવાળા સજ્જાદા નશીન અને મુતવધી તરીકે નિયુક્ત થવા માટે પાત્ર હતા તેવા તારણ પર પહોંચવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી. અમને આ અપીલોમાં કોઈ વજૂદ જણાતું નથી જે તદનુસાર રદ કરવામાં આવે છે.

અપીલો રદ કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.